

SPORT JA SPORTLANE

Erki Nool,
olümpiavõitja

Härra president, lugupeetud koosolijad!

Mind paluti siin foorumil rääkida sportlaskonna asjadest. Saatuse tahtel on minu sportlaseteed kulgenud sünkroonis Eesti riigi taastekkimise ja arenguga. Usun, et tean isiklikult kogetu põhjal öelda, kuidas oli ja kuidas on. Võtkem näiteks sportlase staatus ja vaadake, kuidas see on ajas muutunud.

Nõukogude ajal polnud sportlast kui iseseisvat subjekti olemas. Ta kuulus kõige täiega riigile. Riik kandis ta eest hoolt, kuid tegi tema eest ka kõik otsused. Kokkuvõttes oli see hästitoidetud kinnipeetu seisund.

Koos üldise vabanemisega vabanes ka sportlane. Paraku ka riiklikust hooldusest. Olid küll hoobilt vaba mees, kuid taskud olid tühjad. Mäletan, kui raske oli seda aega üle elada, kuidas tuli hakata muutma eluhoiaku. Seni oli kogu aeg keegi su eest hoolitsenud, nüüd tuli loota ainult iseendale. See tundus ülekohtune. Võttis aega, kuni asjade paratamatu seis pärale jõudis. Mõnele jäigi jõudmata.

Õnneks kohanesid sportlased paljudest teistest rutem, sest sport ei lase oodata. Kui spordis ootama jääd, pole sind homme sportlasena olemas. Tagantjärele võin öelda, et kõik need, kes tookordsed muutused üle elasid, tõstsid hiljem oma taset olulisel määral ja ongi meie tänased tegijad. Minu meelest on see ühtlasi hinnang vabadusele.

Praegu, aastal 2002, on asjade seis kardinaalselt teine. Sportlasest on tänaseks saanud subjekt, kes juhib oma elu ise. Võrdse partnerina sõlmib ta lepingulisi sidemeid oma klubiga, alaliiduga, olümpiakomiteega, sponsoritega. Spordiorganid omakorda peaksid olema muutunud käsutajatest sporti ja sportlasi teenindavateks organiteks.

Niisama kardinaalselt on muutunud sportlase staatus ühiskonnas. On toimunud otsustav rollimuutus. Ma väidan, et praegused sportlased tunnetavad oma vastutust ühiskonna ees, oma tugevat seotust sellega. Mäletate, kuidas Sportlaste Ühendust algul ei aktsepteeritud? Öeldi: oh, mis... Aga seda ei nähtud, et Ühendus ei sündinud selleks, et käsi pikal riigilt tegevustoetust küsida. Vastupidi, praegu me ise toetame neid, keda peaks toetama riik. See on täiesti uudne asjade seis: sportlased ei küsi raha, sportlased annavad raha! Suvised jalgpallietenduse sajad tuhanded annetati viimse sendini AIDSi ennetuskeskusele. Oleme võimelised toetama hättasattunud kolleege.

Ja veel. Täiesti uus nähtus meie spordis on see, et mitmed eilsed ja tänased tippsportlased on muutunud otsekui omaette institutsioonideks. Nad korraldavad võistlusi, viivad läbi seminare, nad on loonud eraõiguslikud spordiklubid ja koguni spordikoolid, aidates nõnda kaasa sotsiaalsete küsimuste lahendamisele. Ühesõnaga — nad on võtnud enda kanda funktsioonid, millega muidu tegelevad spordiorganisatsioonid.

Kuidas sellist tegevust nimetada? Võib-olla missiooniks, võib-olla ettevõtluseks, võib-olla veel kolmat-neljat moodi — kuidas keegi soovib seda näha. Mina näeksin asja nii, et nõnda tegutseja annab spordile tagasi midagi sellist, mida sport on talle endale kunagi andnud. Lõpuks oleme kõik oma ala, või laiemalt võttes, suure spordimaailma patrioodid. Sellisel tegevusel on ka pedagoogiline väärtus. Nähku noored, et ka läbi spordi on võimalik end teostada. Et mitte ainult äri, vaid ka higivalamisega on võimalik oma elu ja tulevikku kindlustada. Ning peale selle hankida sellist kuulsust, mida mitte keegi ei saa kahtluse alla seada.

Ma ei taha sportlasi idealiseerida. Leidub ka neid, kes soovivad ainult mugavat äraolemist, seadmatagi kõrgeid eesmärke. Kuid siiski võib märgata suurt erinevust sportlaste ja spordiametnike hoiakute vahel. Minu meelest on põhjuseks see, et sportlasi on elu ise sündinud end muutma, aga pole sugugi kindel, et ka ametnikke. Või kui, siis igatahes mitte nii

kardinaalselt.

Õppimisest.

Kui vaadata meie endisi ja praegusi tippe, siis peaaegu mitte keegi neist ei ole tõusnud maailmaklassi tänu ainult omaenese tarkusele või kodus harjutamisele. Ikka jõutakse kõrgeimale tasemele suurest ilmast saadava tarkuse toel, treenides koos oma ala parimatega. See oli nii Taltsi, Pikkuusi ja Salumäe aegadel ja on nii Mürsepa, Kirsipuu ja Poomi ajal. Lisaks saadavale tarkusele muututakse ka hoiakutes, julgetakse seada kõrgemaid sihte. See on nii, siin pole midagi vaielda. Nii nagu Eestis ei leiutata maailma parimat jalgratast, nii ei küpsetata ainult omas kodus ka olümpiavõitjaid.

Niisiis soovitan neile, kel sihid kõrged, mitte jääda konutama kohalikku konnatiiki. Mindagu laia maailma, õpitagu, kust vähegi võimalik, üritatagu pääseda harjutama parimate seltsi, sest ainult tugevamate seltsis võid saada ise tugevaimaks. Muidugi käib see kõik veelgi enam treenerite kohta, sest siin on seis kurvemast kurvem.

Paar sõna ka poliitikast.

Peaaegu silmas spordi politiseerimiskatseid, spordi parteistumist, mis on minu meelest viimase aja ohtlik tendents. Ma ei mõtle endiste ja praeguste sportlaste kandideerimist ühe või teise partei nimekirjas — see on lõpuks iga kodaniku vaba valik. Peaaegu silmas seda, kus üks või teine partei leiab endale mingi spordiala ning hakkab selle läbi oma nägu kaunistama, suunates sellele alale suuri vahendeid. Muidugi toimub see ülejäänud alade arvel, sest üldine rahaline ressurss on kindel suurus. Loomulikult tekib ülejäänutel ülekohtutunne, kostab teravaid ütlemisi, sigineb pingeid. Kuna sportlastel on tugevasti arenenud õiglustunne, tunnetavad nad eriti teravalt mängureeglite rikkumist. Neil ei oleks omavahel midagi klaaridal, kui puuduksid ülekohtused eelistused ning võrdseid saavutusi hinnataks võrdselt.

Sportlane ja riik.

On selge, et pidades sporti tähtsaks, kannab riik kulusid, toetades teatud tasemele jõudnute sportimist. Mida kõrgemale tasemele jõutakse, mida riiklikult tähtsamad medalivõidud on, seda enam riigi toetatav osa kasvab. Kui see võiks olla praegusest oluliselt suurem. Eriti kui pidada silmas spordi emotsionaalset tähendust rahva hulgas.

Ja veel. Tippportlased taotlevad ja saavutavad maksimaalset, kuid allutavad ka oma tervise maksimaalsele riskile. Me teame, mis seisus on olümpiavõitja Aavo Pikkuus. Õnneks saab talle esmast abi osutada Sportlaste Ühendus. Mina tahan öelda seda, et kas ei peaks riik jagama oma spordikuulsustega ka võimalikke riske ja vastutust? Kui võiduhetkel seatakse end kõhku sportlase kõrvale, oleks ebaaus, kui õnnetuseaegadel hoitakse end kõrvale.

Tänane on olümpiakomitee üritus, niisiis mõni sõna ka olümpiamängudest. Olümpiavõitu peetakse spordimaailmas absoluutseks saavutuseks. Olümpiavõidu või medali nimel paneb sportlane ise mängu kõik, mis tal on, nii füüsilised, vaimsed kui materiaalsed ressursid, toob mingiks ajaks ohvriks perekonna. Sest see on sportlase isiklik eluprojekt. Aga samal ajal peaks see olema ka riigi tähtsaim projekt. Riik peab selgelt ja mitte ainult sõnades näitama, et olümpiamedalid on talle olulised. Ja kui siis mõni medal tundubki ülimalt tõenäoline, peaks riik panema selle nimel välja kõik, mis võimalik.

Et olla oma jutus võimalikult selge, toon näite isiklikust kogemusest. Enne Sydneyt olin töötanud enesele ja kuulutanud üldsusele, et tahan kulda. Selle eesmärgi nimel lõin endale meeskonna. Arst oli Saksamaalt, treenerid Inglismaalt, massöör Austriast. Nende teenused maksin kinni ise, Eesti riigile ei läinud ükski neist maksma sentigi. Üks erand välja arvatud, ei pidanud ta vajalikuks neid ka tänada.

Loomulikult toetasid olümpiakomitee ja riik mingil perioodil minu ettevalmistust, kuid

kokkuvõttes oli see kuldmedal ülekaalukalt omafinantseeringu tulemus. Riigile läks ta maksma vähem kui kuuldavasti kulutati taliolümpial ühele võistlejale suusamäärete ostmiseks. Aga ma ei kurda. Ma tahtsin seda kulda ja panin selle nimel mängu kõik. Nüüd ootavad ees Ateena olümpiamängud. Rahastajad peavad otsustama. Kui võistlejaid finantseeritakse osavõtu tasemel, siis saadaksegi ainult osavõtt ja kogu rõõm. Muidugi, enamik kandidaatidest ongi osavõtjad, ma ise olin Barcelonas osavõtja ja ettevalmistuse mõttes olin seda ka Atlantas. Kui aga riik soovib medaleid, siis nõuab see hoopis teistsugust ettevalmistust ja mängu tulevad hoopis teised summad.

Pole mõtet arutamisel, kes saab suurt raha või mis üldse on suur raha. Võtkem asja emotsioonideta. Esiteks me ju teame, kellel on Ateenas medališansse. Eks ikka neil, kes on kogu aeg tiitlivõistlustelt medaleid toonud. Pluss mõned lootused. Aga kui nii, siis on viimane aeg hakata neid medaliprojekte täies mõõdus rahastama. Mis on täies mõõdus? Võiksin loetleda numbreid, kuid öelgem lühidalt: oluliselt suuremas mõõdus kui praegu.

Muidugi võivad medalid lõpuks jääda ka tulemata, selline risk on alati olemas. Aga riskid on erinevad. Sportlase puhul on võetud risk alati absoluutne - tema elueesmärk võib lennata tuulde, ta võib saada raske vigastuse, mis kõik veel. Seevastu riigi risk on minimaalne. Riik kaotaks üksnes raha. Mitte palju. Ja minu meelest on riigil igatahes õigem riskeerida Budõlini ja Tammertiga kui Angotti ja Sposatoga. Aga teiselt poolt - kui võidetakse medal, kaasneb sellega niisugune üldrahvalik vaimustus, mis ületab ükskõik mis teisel elualal toimuva. Niipalju riskidest.

Ja viimaseks. Kui kongress lõpeb ja kui me kõik siit lahkudes ei hakka mõtlema sellele, mida mina isiklikult saaksin spordi heaks veel enamat ära teha, siis on kongress ebaõnnestunud. Siis jäämegi rääkima sõnu. Olen kahjuks liiga tihti kogenud, et paljud ei tahagi, et midagi muutuks. Tahetakse tammuda mööda sissetallatud rada, elada harjunud, mugavat elu. Ei tulda selle pealegi, et küsida: aga võib-olla ma annan endast liiga vähe? Äkki jõuaks minagi natuke juurde panna? Sportlased ju jõuavad!

Me kõik siin oleme spordiarmastajad. Eks näidakem siis oma armastust sellega, et võtame juba homme omaks sportlase hoiaku ja töömoraali. Ja järgime seda no kui mitte sada protsenti, siis üheksakümmend vähemalt. Sellest piisaks täiesti. Kui me kõik seda teeme, õitseb meie sport.

Täna tähelepanu eest.